

POSTANOWIENIE

20 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Maciej Kowalski

na posiedzeniu niejawnym 20 października 2023 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa M. M.

przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.

o ustalenie,

na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 6 maja 2022 r., I ACa 852/21,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) zasądza od pozwanego na rzecz powódki 5 400 (pięć tysięcy czterysta) złotych kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W judykaturze i doktrynie wskazuje się, że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej (zob. np. postanowienia SN: z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147; z 22 marca 2007 r., III CZ 16/07; z 25 maja 2022 r., II USK 582/21).

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. „przedsądu,” ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie wystąpienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Mając powyższe na względzie podkreślić należy, że cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez prawidłowe powołanie i wyczerpujące uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które - zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, przy czym w granicach zaskarżenia bierze jednak pod rozwagę nieważność postępowania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 6 maja 2022 r. pozwany oparł wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania na przesłankach określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

W ocenie skarżącego w sprawie występują następujące istotne zagadnienia prawne:

1) Czy w świetle art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawach nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”) w zw. art. 6 k.c. oraz art. 385² k.c., sąd dokonując oceny ukształtowania postanowienia zgodnie z dobrymi obyczajami, w tym wypełnienia przez przedsiębiorcę spoczywającego na nim obowiązku pouczenia konsumenta o skutkach prawnych i ekonomicznych zawartej umowy, powinien stosować standardy informacyjne obowiązujące w dacie zawarcia umowy (wynikające z obowiązujących przepisów prawa, dobrych praktyk rynkowych i utrwalonych zwyczajów), czy dla tej oceny możliwe jest również odwołanie się do zdarzeń, które nastąpiły po tym fakcie?

2) Czy w sytuacji, gdy sąd pierwszej instancji zaniechał pouczenia kredytobiorcy o istnieniu w umowie niedozwolonych postanowień umowy oraz o konsekwencjach prawnych, jakie może pociągnąć za sobą definitywna nieskuteczność tego postanowienia na podstawie art. 385¹ § 1 k.c., to brak ten powinien zostać uzupełniony przez sąd II instancji, a jeżeli tak to w jakiej formie?

Przyczyna uzasadniająca przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w postaci wystąpienia istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on znaczenie dla rozwoju prawa lub precedensowy charakter. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych, powołanych we wniosku przepisów prawa, zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, tak, aby jego rozstrzygnięcie mogło uzyskać ogólniejsze znaczenie, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą. Konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen i możliwych kierunków interpretacyjnych (zob. np. postanowienia SN: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, Nr 12, poz. 151; z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; z 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

Ponadto zagadnienie prawne musi mieć charakter ściśle jurydyczny dający się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienie SN z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08).

Problemy przedstawione przez skarżącego, na tle ustaleń faktycznych poczynionych w przedmiotowej sprawie, nie spełniają powyższych wymagań, ponieważ na obecnym etapie rozwoju orzecznictwa sądowego w sprawach dotyczących konsumenckich kredytów hipotecznych denominowanych lub indeksowanych w odniesieniu do waluty obcej (w szczególności franka szwajcarskiego) nie mają już one przymiotu nowości.

Ponadto podniesione kwestie nie mogą być uznane za istotne zagadnienia prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., gdyż skarga pozwanego nie zawiera wystarczającej argumentacji jurydycznej wskazującej na występowanie odmiennych ocen przedstawionych problemów oraz na to, że przepisy dotyczące tych kwestii nie doczekały się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych.

Obecnie nie budzi już wątpliwości, że art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawach nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”) należy interpretować w ten sposób, że wymóg wyrażenia warunku umownego prostym i zrozumiałym językiem oznacza, że w wypadku umów kredytowych instytucje finansowe muszą zapewnić kredytobiorcom informacje wystarczające do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji. Wymóg ten oznacza, że warunki spłaty kredytu, muszą zostać zrozumiane przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, jak i w odniesieniu do ich konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości wzrostu lub spadku wartości waluty obcej, w której kredyt został zaciągnięty, ale również oszacować - potencjalnie istotne - konsekwencje ekonomiczne takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych. Do sądu krajowego należy dokonanie niezbędnych ustaleń w tym zakresie (zob. wyrok TSUE z 20 września 2017 r., C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. przeciwko Banca Românească SA, wyrok SN z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18). Podkreśla się przy tym, że swoista nierówność informacyjna stron, a w szczególności sytuacja, w której konsument dowiaduje się o poziomie zadłużenia ratałnego, już spłaconego w związku z podjęciem odpowiedniej sumy

z jego rachunku jest nie do zaakceptowania w świetle art. 385¹ k.c. (zob. wyrok SN z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18).

Co do drugiego z przedstawionych zagadnień prawnych, to stwierdzić należy, że skarżący nie dostrzega charakteru postępowania apelacyjnego, które jest – w pewnym sensie - kontynuacją postępowania przed sądem pierwszej instancji. Apelacja pełna uprawnia i zobowiązuje sąd drugiej instancji do merytorycznego rozpoznania sprawy w pełnym zakresie w granicach apelacji (zob. uchwałę 7 sędziów SN z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 55 i orzeczenia w niej powołane).

Argumenty przedstawione przez pozwanego nie dają ponadto podstaw do przyjęcia, że do rozstrzygnięcia wskazanego zagadnienia nie wystarczy zwykła wiedza prawnicza i zastosowanie obowiązujących reguł wykładni bądź proste zastosowanie prawa (zob. postanowienia SN: z 28 grudnia 2004 r., I UK 187/04; z 27 lutego 2018 r., I CSK 635/17, i z 21 marca 2018 r., II PK 10/17).

Jak wskazano w postanowieniu SN z 19 października 2022 r., I CSK 4730/22, sąd krajowy winien, w ramach krajowych norm proceduralnych i w świetle zasady słuszności w postępowaniu cywilnym, wskazać stronom w sposób obiektywny i wyczerpujący, konsekwencje prawne, jakie może pociągnąć za sobą usunięcie z umowy nieuczciwego warunku. Zaniechania przez sąd dokonania takiego pouczenia nie można jednak rozpatrywać w ramach błędu proceduralnego, który uzasadniałby przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności, gdy taki argument podnosi strona przeciwna, zainteresowana obowiązywaniem umowy. Przyjęcie możliwości skutecznego zakwestionowania przez przedsiębiorcę realizacji obowiązku informacyjnego ciążącego na sądzie prowadziłoby do sytuacji, w której przedsiębiorca mógłby wykorzystać na swoją korzyść elementy ochrony przewidziane w istocie dla konsumenta.

Skarżący podnosząc, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona wskazał, że oddalenie apelacji banku skutkowało uprawomocnieniem się wyroku uwzględniającego żądanie o ustalenie nieważności umowy kredytu, które to pozostaje sformułowane w sposób nieprecyzyjny i naruszający normę zawartą w art. 189 k.p.c., bowiem przepis ten przewiduje możliwość wystąpienia

z roszczeniem ustalenia istnienia, bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, co znajduje potwierdzenie w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyrok SN z 1 czerwca 2022 r., II CSKP 364/22).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie wskazywano, że aby skarga kasacyjna mogła zostać uznana za oczywiście uzasadnioną, nie wystarczy tylko wskazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa, lecz należy także wykazać, że doszło do takiego właśnie naruszenia – oczywistego i widocznego *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej oraz wynikającej już z treści skargi (zob. np. postanowienia SN: z 4 lipca 2019 r., V CSK 80/19, z 29 marca 2019 r., V CSK 321/18, z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18).

Przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. obejmuje przy tym jedynie uchybienia przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej, o charakterze elementarnym, które polegają w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym.

Odnosząc się do tej części skargi po pierwsze należy wskazać, że nie budzi wątpliwości dopuszczalność, niewychodzącej poza podstawę faktyczną powództwa, ingerencji sądu w niewłaściwie określone pod względem jurydycznym żądanie pozwu. Tym samym, tego rodzaju niewłaściwie określone żądanie nie musi skutkować oddaleniem powództwa, co dotyczy również żądania ustalenia. Po drugie, aczkolwiek w orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważać zdaje się pogląd o dopuszczalności wystąpienia z żądaniem ustalenia nieistnienia stosunku kredytu ze względu na nieważność umowy kredytu (zob. np. wyrok SN z 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22), to jednak w części orzeczeń wskazuje się, że dopuszczalne jest skutecznie dochodzenie ustalenia nieważności umowy (zob. np. wyroki SN z 26 maja 2022 r., II CSKP 19/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 47, i z 20 czerwca 2022 r., II CSKP 701/22). Powyższe nie pozwala uznać, że skarżący przedstawił przekonujące od razu, widoczne *prima facie*, twierdzenia wykazujące

racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie natomiast polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie SN z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19).

W sprawie nie zachodzi także nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę - w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przy uwzględnieniu § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1964).

[SOP]

[ał]